

مسابقات فارسی نهم

از مجموعه مرشد

- پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس به درس
- نکته‌های کلیدی درس فارسی نهم
- طبقه‌بندی شده براساس بخش‌های کتاب درسی
- پرسش‌های ترکیبی و نمونه سؤالات آزمون‌های ورودی مدارس برتر
- ویژه دانش‌آموزان مدارس ممتاز و تیزهوشان

مهرانگیز سلمانی
زهره سلطانی مطلق

مرشد: مرجع رشد و شکوفایی دانش‌آموزان

ویژه دانش‌آموزان ممتاز و داوطلبان شرکت در مسابقات
و آزمون‌های ورودی مدارس تیزهوشان و برتر

مقدمه

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگزرد

خداوند حکیم را سپاس می‌گوییم که بخت بلند خدمت به علم و ادب این سرزمین را نصیبمان کرد تا بتوانیم کتاب «مسابقات فارسی نهم» از مجموعه «مرشد» را به دانش‌آموزان، دبیران و خانواده‌های محترم تقدیم کنیم.

کتابی که پیش‌رو دارید براساس آخرین تغییرات کتاب درسی وزارت آموزش و پرورش و با توجه به هدف تعیین شده در مجموعه کتاب‌های «مرشد» که «مرجع رشد و شکوفایی دانش‌آموزان» می‌باشد، تألیف شده است. این کتاب بر آموزش مفاهیم و تقویت مهارت‌های تست‌زنی تأکید دارد و دانش‌آموز را به یادگیری و تکرار و تمرین هدایت می‌کند. مفاهیم و دانش‌های زبانی - ادبی در بخش پاسخ‌های تشریحی درس به درس آموزش داده شده است.

کتاب «مسابقات فارسی نهم مرشد» از دو بخش پرسش‌های درس به درس و پرسش‌های ترکیبی تشکیل شده است که در بخش اول، تعدادی پرسش بر مبنای درک مطلب، واژگان، تاریخ ادبیات، دستور زبان، آرایه‌های ادبی و... همان درس طراحی گردیده است.

در بخش دوم، سؤالات به صورت تلفیقی از نکته‌های تمام درس آورده شده است که نمونه‌هایی از آزمون ورودی مدارس برتر می‌باشد.

امید است این مجموعه کتاب‌ها، گامی بلند در جهت پیشرفت و یادگیری دانش‌آموزان عزیز سرزمینمان در درس فارسی برداشته باشد.

در پایان لازم می‌دانیم از مؤلفان محترم خانم‌ها: زهرا سلطانی مطلق و مهرانگیز سلمانی، دبیر محترم مجموعه آقای مهندس هادی عزیززاده، خانم‌ها: سکینه مظاهری (حروف‌چین)، بهاره خدای (گرافیک) و طوبی عینی‌پور (نمونه‌خوان) که در به ثمر رساندن این مجموعه زحمات زیادی متحمل شده‌اند، قدردانی کنیم.

امیدواریم معلمان گرامی، دانش‌آموزان و اولیای محترم با ارائه نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود، ما را در رفع اشکالات احتمالی این مجموعه و تقویت نقاط قوت آن یاری فرمایند.

انتشارات مبتکران

فهرست مطالب

درس ۱: آفرینش همه تنبیه خداوند دل است

سؤالات درس ۱ ۷

پاسخ نامه درس ۱ ۱۴

درس ۲: عجایب صنّ حق تعالی

سؤالات درس ۲ ۲۲

پاسخ نامه درس ۲ ۲۷

درس ۳: مثل آئینه، کار و شایستگی

سؤالات درس ۳ ۳۱

پاسخ نامه درس ۳ ۳۷

درس ۴: هم نشین

سؤالات درس ۴ ۴۳

پاسخ نامه درس ۴ ۴۹

درس ۵: آزاد

درس ۶: آداب زندگانی

سؤالات درس ۶ ۵۴

پاسخ نامه درس ۶ ۵۹

درس ۷: پرتو امید

سؤالات درس ۶ ۶۵

پاسخ نامه درس ۶ ۷۲

درس ۸: هم زیستی با مام میهن

سؤالات درس ۶ ۷۹

پاسخ نامه درس ۶ ۸۴

درس ۹: راز موفقیت

سؤالات درس ۹ ۸۹

پاسخ نامه درس ۹ ۹۴

درس ۱۰: آرشی دیگر

سؤالات درس ۱۰ ۱۰۰

پاسخ نامه درس ۱۰ ۱۰۶

درس ۱۱: زن پارسا

سؤالات درس ۱۱ ۱۱۳

پاسخ نامه درس ۱۱ ۱۱۸

درس ۱۲: پیام آور رحمت

سؤالات درس ۱۲ ۱۲۳

پاسخ نامه درس ۱۲ ۱۲۸

درس ۱۳: آشنای غریبان، میلاد گل

سؤالات درس ۱۳ ۱۳۲

پاسخ نامه درس ۱۳ ۱۳۸

درس ۱۴: پیدای پنهان

سؤالات درس ۱۴ ۱۴۴

پاسخ نامه درس ۱۴ ۱۴۹

درس ۱۵: درس آزاد

درس ۱۶: آرزو

سؤالات درس ۱۶ ۱۵۳

پاسخ نامه درس ۱۶ ۱۵۸

درس ۱۷: شازده کوچولو

سؤالات درس ۱۷ ۱۶۳

پاسخ نامه درس ۱۷ ۱۶۸

پرسش های ترکیبی ۱۷۳

پاسخ پرسش های ترکیبی ۲۴۰

نمونه سؤالات آزمون تیزهوشان ۹۵-۹۶ ۲۸۷

پاسخ تشریحی نمونه سؤالات آزمون تیزهوشان ۹۵-۹۶ ۲۹۰

۱- در کدام گزینه غلط املائی وجود دارد؟

- ۱) نعمتت بار خدایا، ز عدد بیرون است
- ۲) تا قیامت سخن اندر کرم و رحمت او
- ۳) بامدادی که تفاوت نلند لیل و نهار
- ۴) به نام خداوند جان و خرد

شکر انعام تو هرگز نلند شکر گزار
همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار
خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار
کزین برتر اندیشه بر نگرزد

۲- آرایهٔ مقابل کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) سعیدیه، راست روان گوی سعادت بردند
- ۲) خداوند کیوان و گردان سپهر
- ۳) نعمتت بار خدایا، ز عدد بیرون است
- ۴) بامدادی که تفاوت نلند لیل و نهار

راستی کن که به منزل نرسد کج رفتار (تشخیص)
فروزندهٔ ماه و ناهید و مهر (تناسب)
شکر انعام تو هرگز نلند شکر گزار (کنایه)
خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار (جناس)

۳- کدام واژه درست معنی نشده است؟

- ۱) تنبیه: هوشیار
- ۲) مستمع: شنونده

- ۳) الوان: رنگ‌ها
- ۴) تسبیح: نیایش کردن

۴- کدام گزینه اشاره به صفت «قادر بودن» خداوند دارد؟

- ۱) نعمتت بار خدایا ز عدد بیرون است
- ۳) که تواند که دهد میوهٔ الوان از چوب

- ۲) همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار
- ۴) راستی کن که به منزل نرسد کج رفتار

۵- با توجه به بیت زیر، کدام گزینه نادرست است؟

«تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش

- ۱) چو: حرف ربط
- ۲) بنفشه: متمم
- ۳) حیف: مسند
- ۴) تا کی: قید

حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار»

۶- مفهوم عبارت «ما اکثر العبر و اقل الاعتبار» با کدام بیت پیوند معنایی دارد؟

- ۱) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
- ۲) بامدادی که تفاوت نلند لیل و نهار
- ۳) نیابد بدو نیز اندیشه راه
- ۴) به بینندگان آفریننده را

هر که فکرت نلند نقش بود بر دیوار
خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار
که او برتر از نام و از جایگاه
بینی مرنجان دو بیننده را

۷- املای کدام کلمه با توجه به معنی غلط است؟

- (۱) مستمع: شنونده (۲) عنب: انگور (۳) تسبیبه: ذکر خدا (۴) غفلت: بی خبری

۸- کدام گزینه برای نقطه چین‌های بیت زیر مناسب است؟

«نعمت بار خدایا ز عدد بیرون است

شکر تو هرگز نکنند

- (۱) آنعام، شکرگذار (۲) آنعام، شکرگذار
(۳) آنعام، شکرگزار (۴) آنعام، شکرگزار

۹- آرایهٔ مقابل کدام مصراع نادرست است؟

- (۱) همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار (جناس)
(۲) کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند (تلمیح)
(۳) شکر انعام تو هرگز نکنند شکرگزار (تناسب)
(۴) نعمت بار خدایا ز عدد بیرون است (کنایه)

۱۰- در کدام گزینه هر سه آرایه «کنایه، تشبیه، جناس» به کار نرفته است؟

- (۱) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
(۲) آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار
(۳) شکر انعام تو هرگز نکنند شکرگزار
(۴) سعدیا راست روان گوی سعادت بردند
(۱) هر که فکرت نکنند نقش بود بر دیوار
(۲) آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار
(۳) شکر انعام تو هرگز نکنند شکرگزار
(۴) راستی کن که به منزل نرسد کج رفتار

۱۱- منظور از «حَقَّة» در این مصراع چیست؟ «فم عاجز شود از حَقَّة یاقوت انار»

- (۱) جعبه (۲) پوست انار (۳) کلک زدن (۴) نیرنگ

۱۲- سعدی شاعر قرن است و بوستان را در قالب سروده است.

- (۱) ششم - مثنوی (۲) هفتم - مثنوی
(۳) هفتم - قصیده (۴) هشتم - غزل

۱۳- در کدام گزینه ضمیر شخصی وجود دارد؟

- (۱) هر که فکرت نکنند نقش بود بر دیوار
(۲) خبرت هست که مرغان سحر می گویند
(۳) آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار
(۴) تا کی آخر چو بنفشه، سر غفلت در پیش

۱۴- شکل صحیح تلفظ واژه «انعام» در مصراع زیر در کدام گزینه آمده است و به چه معنی است؟

«شکر انعام تو هرگز نکنند شکرگزار»

- (۱) آنعام: چهارپایان (۲) آنعام: بخشش (۳) آنعام: چهارپایان (۴) آنعام: بخشش

۱۵- جایگاه درست اجزای سخن در این مصراع چگونه است؟

«دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار»

- (۱) هر کسی به خدا اقرار نکند دل ندارد (۲) هر کسی به خدا اقرار کند دل ندارد
(۳) هر کسی به خدا اقرار کند دل دارد (۴) هر کسی به خدا اقرار نکند دل دارد

۱۶- منظور از «تنبیه» و «خداوند دل» در این مصراع چیست؟

«آفرینش همه تنبیه خداوند دل است»

(۲) آفریدن، دل داده

(۴) آگاه کردن، صاحب دل

(۱) مجازات کردن، صاحب دل

(۳) محروم کردن، پروردگار

۱۷- در بیت «بامدادی که تفاوت نلند لیل و نهار خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار» کدام آرایه به کار نرفته است؟

(۴) تشخیص

(۳) تناسب

(۲) تضاد

(۱) تشبیه

۱۸- کدام گزینه دربارهٔ بیت زیر درست است؟

«حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار»

(۲) بیت از چهار جمله تشکیل شده است.

(۴) یک فعل حذف شده در بیت وجود دارد.

«تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش

(۱) بیت از سه جمله تشکیل شده است.

(۳) بیت یک ترکیب وصفی دارد.

۱۹- کدام آرایهٔ مشخص شده نادرست است؟

یا که داند که برآرد گل صد برگ از خار (مراعات نظیر)
که باری است فرصت دگر بار نیست (جناس)
ز دانش دل پیر برنا بود (تضاد)
ماه و خورشید مسخر کند و لیل و نهار (تضمین)

(۱) که تواند که دهد میوهٔ الوان از چوب
(۲) غنیت شمر جز حقیقت مجوی
(۳) توانا بود هر که دانا بود
(۴) پاک و بی‌عیب خدایی که به تقدیر عزیز

۲۰- در بیت زیر، کدام آرایهٔ ادبی به کار رفته است؟

فهم عاجز شود از حُقهٔ یاقوت انار»

(۴) تلمیح

(۳) تشبیه

(۲) تضمین

(۱) تضاد

«عقل حیران شود از خوشهٔ زرین عنب

۲۱- در بیت زیر کدام آرایهٔ ادبی به کار نرفته است؟

ابر از هجر که می‌گرید بدین سان زارزار»

(۴) تشخیص

(۳) تضاد

(۲) تناسب

(۱) تلمیح

«برق از شوق که می‌خندد بدین سان قاه‌قاه

۲۲- مفهوم کنایی کدام گزینه نادرست است؟

(۲) میان بستن: کنایه از آماده شدن برای کاری
(۴) گوی چیزی را بردن: کنایه از راستی پیشه کردن

(۱) ز عدد بیرون بودن: کنایه از بی‌شمار بودن
(۳) سر از خواب برداشتن: کنایه از آگاهی و بیداری

۲۳- در کدام گزینه ترکیب وصفی به کار رفته است؟

(۲) تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش

(۴) خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند

(۱) خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار

(۳) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود

۲۴- با توجه به بیت زیر، کدام گزینه درست است؟

فهم عاجز شود از حُقهٔ یاقوت انار»

(۲) دو ترکیب وصفی

(۴) یک ترکیب اضافی

«عقل حیران شود از خوشهٔ زرین عنب

(۱) یک ترکیب وصفی

(۳) دو ترکیب اضافی

۲۵- شعر «آفرینش همه تنبیه خداوند دل است» در قالب سروده شده است.

- (۱) قطعه (۲) مثنوی (۳) قصیده (۴) غزل

۲۶- در کدام گزینه آرایه «تناسب و تشبیه» به کار رفته است؟

- (۱) فضل خدای را که تواند شمار کرد
(۲) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
(۳) از دست و زبان که بر آید
(۴) شکر نعمت، نعمت افزون کند
- یا کیست آن که شکر یکی از هزار کرد
هر که فلرت نلند نقش بود بر دیوار
کز عهده شکرش به در آید
کفر نعمت از کفت بیرون کند

۲۷- «راه یافتن اندیشه» کنایه از چیست؟

- (۱) درست متوجه شدن
(۲) درک نکردن اندیشه و خرد
(۳) بی خرد و بی فکر بودن
(۴) با درایت بودن

۲۸- در کدام گزینه «همه» نهاد و هسته گروه اسمی است؟

- (۱) کوه و دریا و درختان همه در تسبیح اند
(۲) تا قیامت سخن اندر کرم و رحمت او
(۳) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
(۴) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
- نه همه مستمعی فهم کند این اسرار
همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار
دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
هر که فلرت نلند نقش بود بر دیوار

۲۹- مفرد «مواعظ» در کدام گزینه آمده است؟

- (۱) مواعظه (۲) وعظ (۳) واعظ (۴) موضع

۳۰- در بین واژه‌های زیر، چند غلط املائی وجود دارد؟

«گل و خوار، حقه یاقوت، شکرگذار، قفلت، عنب، نهار، مشخر، حیران، صحرا»

- (۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۳۱- مفهوم کدام مصراع نادرست است؟

- (۱) نه همه مستمعی فهم کند این اسرار: هر شنونده‌ای این رازها را نمی فهمد.
(۲) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است: آفریده‌های خداوند برای آگاه کردن انسان صاحب‌دل و عارف است.
(۳) شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار: انسان سپاس‌گزار، قادر به شکرگزاری نعمت‌های تو نیست.
(۴) فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار: عقل و فهم انسان از مکر و فریب دانه‌های سرخ انار، درمانده است.

۳۲- در کدام گزینه کلمه‌های مترادف وجود ندارد؟

- (۱) بُرنا: دانا (۲) حقه: جعبه (۳) تقدیر: سرنوشت (۴) نهار: روز

۳۳- در کدام گزینه آرایه تشخیص وجود ندارد؟

- (۱) عقل حیران شود از خوشه زرین عنب
(۲) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
(۳) خیرت هست که مرغان سحر می گویند
(۴) تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش
- فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار
هر که فلرت نلند نقش بود بر دیوار
آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار
حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار

۳۴- کدام گزینه کنایه نیست؟

- (۱) دل داشتن
(۲) گوی بردن
(۳) سر از خواب برداشتن
(۴) مسخر کردن

۳۵- کدام گزینه به آیه ۴۴ سوره اسراء اشاره دارد؟

- (۱) نعمتت بار خدایا ز عدد بیرون است
(۲) کوه و دریا و درختان همه در تسبیح اند
(۳) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
(۴) پاک و بی عیب خدایی که به تقدیر عزیز
شکر انعام تو هرگز نلند شکرگزار
نه همه مستعی فهم کند این اسرار
دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
ماه و خورشید مسخر کند و لیل و نهار

۳۶- در کدام یک از ترکیب‌های زیر، تشبیه به کار رفته است؟

- (۱) تماشای بهار
(۲) تقدیر عزیز
(۳) خواب جهالت
(۴) خوشه زرین

۳۷- معنای کدام کلمه درست نیست؟

- (۱) تسبیح: نیایش کردن
(۲) هزار: بلبل
(۳) عاجز: ناتوانی
(۴) سپهر: آسمان

۳۸- با توجه به بیت زیر، نقش دستوری کدام واژه نادرست است؟

- «تا قیامت سخن اندر کرم و رحمت او»
(۱) رحمت: مفعول
(۲) همه: نهاد
(۳) سخن: مفعول
(۴) قیامت: متمم
همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار»

۳۹- کدام یک از واژه‌های زیر، جمع مکسر نیست؟

- (۱) اصحاب
(۲) الوان
(۳) اسرار
(۴) اشغال

۴۰- کدام بیت با مفهوم بیت زیر تناسب ندارد؟

- «نعمتت بار خدایا ز عدد بیرون است»
(۱) حد من نیست ثنایت گفتن
(۲) فضل خدای را که تواند شمار کرد
(۳) شکر نعمت، نعمت افزون کند
(۴) از دست و زبان که بر آید
شکر انعام تو هرگز نلند شکرگزار»
گوهر شکر عطایست سفتن
یا کیست آن که شکر یکی از هزار کرد
کفر نعمت از کفت بیرون کند
کز عمده شکرش به در آید

۴۱- در کدام گزینه نهاد مصراع اول، بدون وابسته است؟

- (۱) خداوند کیوان و گردان سپهر
(۲) خبرت هست که مرغان سحر می گویند
(۳) عقل حیران شود از خوشه زرین عنب
(۴) توانا بود هر که دانا بود
فروزنده ماه و ناهید و مهر
آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار؟
فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار
ز دانش دل پیر برنا بود

۴۲- شکل کدام گروه اسمی، از نظر قرار گرفتن هسته و وابسته با بقیه متفاوت است؟

- ۱) آورنده فصل خزان ۲) تنبیه خداوند دل ۳) حقه یاقوت انار ۴) خوشه زرین عنب

۴۳- کدام یک از بیت‌های زیر با مفهوم بیت «ستودن نداند کس او را چه هست میان بندگی را بیایدت بست» ارتباط معنایی دارد؟

- ۱) به بینندگان آفریننده را
۲) دیده‌ای نیست نیند رخ زیبای تو را
۳) بدین آلت رای و جان و زبان
۴) بر آن بندگی بر نیایش گرفت
- ۱) بیننی، مرنجان دو بیننده را
۲) نیست گوشی که همی نشنود آوای تو را
۳) ستود آفریننده را کی توان
۴) جان آفرین را ستایش گرفت

۴۴- آیه «تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَ الْأَرْضُ وَ مَنْ فِيهِنَّ وَ إِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِحُ بِحَمْدِهِ وَ لَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ» به کدام بیت اشاره دارد؟

- ۱) کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند
۲) پاک و بی‌عیب خدایی که به تقدیر عزیز
۳) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
۴) نعمتت بار خدایا ز عدد بیرون است
- ۱) نه همه مستمعی فهم کند این اسرار
۲) ماه و خورشید مسخر کند و لیل و نهار
۳) دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
۴) شکر انعام تو هرگز نلند شکر گزار

۴۵- مفهوم کنایی کدام گزینه به درستی نوشته نشده است؟

- ۱) هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار: (کنایه از اندیشه کردن)
۲) میان بندگی را بیایدت بست: (کنایه از آماده خدمت کردن)
۳) سعدیا راست روان گوی سعادت بردند: (کنایه از سبقت گرفتن در کاری)
۴) نعمتت بار خدایا ز عدد بیرون است: (کنایه از بی‌شمار بودن)

۴۶- در کدام گزینه نقش دستوری مشخص شده، به درستی نوشته شده است؟

- ۱) فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار (نهاد)
۲) نعمتت بار خدایا ز عدد بیرون است (مفعول)
۳) دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار (مسند)
۴) حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار (متمم)

۴۷- در کدام گزینه، گروه اسمی دارای وابسته پسین صفت بیانی وجود دارد؟

- ۱) که تواند که دهد میوه الوان از چوب؟
۲) خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند
۳) بامدادی که تفاوت نلند لیل و نهار
۴) تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش
- ۱) یا که داند که بر آرد گل صد برگ از خار؟
۲) آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار؟
۳) خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار
۴) حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار

۴۸- کدام گزینه با بیت زیر ارتباط معنایی دارد؟

«بینی چه رقم‌های شگرف است و دل آرا
بر صفحه گیتی ز خداوند تعالی»

- ۱) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
- ۲) نعمت بار خدایا ز عدد بیرون است
- ۳) فضل خدای را که تواند شمار کرد
- ۴) کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند

۴۹- در کدام گزینه آرایه تشبیه به کار رفته است؟

- ۱) خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند
- ۲) که تواند که دهد میوه الوان از چوب
- ۳) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
- ۴) پاک و بی‌عیب خدایی که به تقدیر عزیز

۵۰- پیام کدام بیت به درستی مشخص نشده است؟

- ۱) عقل، حیران شود از خوشه زربین عنب
 - ۲) تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش
 - ۳) تا قیامت سخن اندر کرم و رحمت او
 - ۴) نعمت بار خدایا ز عدد بیرون است
- فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار (ناتوانی درک قدرت خداوند)
حیف باشد که تو در خوابی و زنگس بیدار (آگاهی و توجه به طبیعت)
همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار (عجز از ستایش خداوند)
شکر انعام تو هرگز نلند شکرگزار (ناتوانی در شکرگزاری نعمت‌ها)

۱- گزینه (۴)

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

۲- گزینه (۱)

در بیت اول آرایه تشخیص دیده نمی شود.

نکته: آرایه تشخیص آن است که شاعر یا نویسنده یک صفت انسانی یا خصوصیت و ابزار و وسایل انسانی را به غیرانسان نسبت بدهد. تشخیص را «جان بخشی به اشیاء» و «شخصیت بخشی» هم می نامند. مانند:

تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار
«بیدار ماندن» و سر غفلت در پیش گرفتن از ویژگی های انسان هاست که به گل نرگس و بنفشه نسبت داده شده است.

در گزینه (۲) بین کیوان، سپهر، ماه و ناهید و مهر، تناسب وجود دارد و در گزینه (۳) «از عدد بیرون بودن» کنایه از بی شمار و زیاد بودن است.

در گزینه (۴) بین دو واژه «نهار» و «بهار» جناس وجود دارد.

۳- گزینه (۱)

تنبیه به معنی بیداری و هوشیار کردن است.

۴- گزینه (۳)

یعنی تنها خداوند توانا است که می تواند میوه های رنگارنگ را از چوب سخت (درخت) حاصل کند.

۵- گزینه (۱)

«چو» در این بیت به معنی «مانند» است و حرف اضافه است نه حرف ربط.

۶- گزینه (۱)

«ما اکثر العبر و اقل الاعتبار» یعنی چه بسیارند عبرت ها و چه اندک اند عبرت گیرندگان.

۷- گزینه (۳)

تسبیح به معنی «ذکر خدا»

۸- گزینه (۴)

نعمت بار خدایا ز عدد بیرون است شکر انعام تو هرگز نکند شکر گزار

۹- گزینه (۱)

- گزینه (۲) تلمیح دارد به آیه شریفه «يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...»
 گزینه (۳) بین انعام، شکر و شکرگزار تناسب وجود دارد.
 گزینه (۴) «بیرون ز عدد بودن» کنایه از بی شمار بودن است.
 در حالی که در گزینه (۱) جناس وجود ندارد.

نکته ۲: جناس:

جناس کلمه‌هایی هستند که در آن‌ها حروف مشترکی دیده می‌شود که از یک جنس هستند. این گونه واژه‌ها، شعر و نثر را زیباتر و خوش‌آهنگ‌تر می‌کنند. دو کلمه‌ی همجنس گاهی جز معنی، هیچ گونه تفاوتی باهم ندارند و گاه علاوه بر معنی، در یک نشانه یا حرکت هم متفاوت هستند. مثل:

« شیر » و « شیر » که فقط در معنی تفاوت دارند.

(حیوان جنگل) (خوراکی)

« صبا » و « سبا » هم از این دست کلمه‌ها هستند.

جناس انواع متفاوتی دارد که در اینجا به توضیح چند نمونه از آن پرداخته‌ایم.

۱) اگر دو کلمه کاملاً مثل هم باشند (هم نوشتن و هم تلفظ) و فقط در معنی باهم متفاوت باشند «جناس تام» هستند. مانند:

سیر (نوعی گیاه) و سیر (مخالف گرسنه)

روان (رونده) و روان (جان و روح)

باز (دوباره)، باز (پرنده شکاری) و باز (گشوده)

۲) اگر ۲ کلمه فقط در حرکت‌ها متفاوت باشند «جناس حرکتی» هستند. مانند:

کشتی و کشتی، مهر و مهر

(به این نوع از کلمه‌ها، هم نویسه هم می‌گویند.)

۳) اگر دو کلمه فقط در یک حرف باهم تفاوت داشته باشند «جناس ناقص اختلافی» هستند. مانند:

یاد و یار وفا و صفا

۴) اگر یکی از دو کلمه فقط یک حرف از دیگری بیش‌تر داشته باشد، «جناس ناقص افزایشی» هستند. مانند:

دست و دوست دیدار و دیار

۱۰- گزینه (۳)

- در گزینه (۱): «دیوار وجود» تشبیه است. «نقش بر دیوار بودن» کنایه است و بین «هر» و «بر» جناس وجود دارد.
 در گزینه (۲): «خواب جهالت» تشبیه است. «سر از خواب جهالت برداشتن» کنایه است و بین «سر» و «سحر» جناس وجود دارد.
 در گزینه (۴): «گوی سعادت» تشبیه است. «گوی سعادت بردن» کنایه است و بین «راست» و «راستی» جناس وجود دارد.

۱۱- گزینه (۱)

۱۲- گزینه (۲)

سعدی شاعر قرن هفتم هجری است که دو کتاب ارزشمند «گلستان» و «بوستان» از وی به جامانده است. کتاب «گلستان» نثر

آمیخته به نظم است و «بوستان» حکایت‌هایی آموزنده در قالب مثنوی سروده شده است که شامل ده باب است. بوستان سعدی از نظر قالب شعری و وزن شعری به شاهنامه فردوسی شباهت دارد و درون‌مایه آن حکایت‌های اخلاقی، تربیتی، سیاسی و موضوعات اجتماعی است.

۱۳- گزینه (۲)

خبرت ← خبر + ت

۱۴- گزینه (۲)

إنعام به کسر همزه صحیح است و به معنی بخشش و عطا کردن است. (أنعام به فتح همزه به معنی چهارپایان است.)

۱۵- گزینه (۱)

۱۶- گزینه (۴)

۱۷- گزینه (۱)

تضاد: لیل ≠ نهار

تناسب: بامداد، صحرا، بهار

تشخیص: دامن صحرا

۱۸- گزینه (۲)

«سر غفلت» ترکیب اضافی است و بیت ترکیب وصفی ندارد.

تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش [خواهی گرفت]

(۱)

حیف باشد که تو در خواب [هست] ی و نرگس بیدار [است]

(۴)

(۳)

(۲)

بیت سه فعل حذف شده دارد. فعل‌های «خواهی گرفت»، «هست» و «است» حذف شده است.

۱۹- گزینه (۴)

این بیت تضمین ندارد بلکه به آیه (۱۲) از سوره نحل تلمیح دارد.

«وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنَّجْمَ مَسْخَرَاتٍ بِأَمْرِهِ»

«شب و روز و خورشید و ماه را به خدمت شما مسخر کرد و ستارگان به فرمان او مسخر گردیده‌اند.»

نکته ۳: تضمین آرایه‌ای است که شاعر یا نویسنده، آیه‌ای از قرآن یا سخنی از شاعر یا نویسنده دیگر را بدون

کم و کاست در شعر یا نوشته خود استفاده کند.

چنانچه اسم شاعر را در شعر خود بیاورد تضمین آشکار به کار برده است و چنانچه اسمی از شاعر نبرد، تضمین

پنهان است. آرایه تشخیص آن است که شاعر یا نویسنده یک صفت انسانی یا خصوصیت و ابزار و وسایل انسانی

را به غیرانسان نسبت بدهد.

که رحمت بر آن تربت پاک باد

چه خوش گفت فردوسی پاک‌زار

«میازار موری که دانه کش است که جان دارد و جان شیرین خوش است»
بیت دوم سروده فردوسی است که سعدی در شعر خود به طور کامل این بیت را آورده است و نام فردوسی را هم ذکر کرده است.

یوسف گم گشته باز آید به کنعان غم مخور کلبه احزان شود روزی گلستان غم مخور
حافظ مصراع اول غزل «جوینی» را به صورت تضمین در مصراع دوم شعر خود آورده است و نامی از جوینی نیاورده است.

۲۰- گزینه (۳)

دانه‌های انار به یاقوت تشبیه شده است.

۲۱- گزینه (۱)

تناسب: برق و ابر، شوق و خنده و قاه‌قاه، هجر و گریه و زارزار
تضاد: شوق ≠ هجر، می‌خندد ≠ می‌گرید، قاه قاه ≠ زارزار
تشخیص: خندیدن و گریستن را به ابر نسبت داده است.

۲۲- گزینه (۴)

گوی چیزی را بردن، کنایه از برنده شدن است.
گوی سبقت بردن: پیروز شدن گوی سعادت بردن: خوشبخت شدن

۲۳- گزینه (۳)

نقش عجب: ترکیب وصفی

۲۴- گزینه (۱)

خوشه زرین: ترکیب وصفی
خوشه عنب: ترکیب اضافی
حقه یاقوت: ترکیب اضافی
یاقوت انار: ترکیب اضافی

۲۵- گزینه (۳)

نکته ۴: قصیده قالب شعری است که مصراع اول با مصراع‌های دوم همه بیت‌ها، هم قافیه است. از نظر قرار گرفتن قافیه در بیت‌ها کاملاً شبیه غزل است و تفاوت آن در موضوع و تعداد ابیات است. موضوع قصیده، مدح و وصف و پند و اندرز است.

- منوچهری، فرخی سیستانی، سعدی و ناصر خسرو از قصیده سرایان معروف هستند.
- _____ _____
- _____ _____
- _____ _____
- _____ _____

۲۶- گزینه (۲)

تناسب: در و دیوار

تشبیه: دیوار وجود

نکته ۵: تشبیه به معنی مانند کردن دو چیز به یکدیگر است. اگر چیزی یا کسی را از جهتی به چیزی یا کسی دیگر مانند کنیم، در اصطلاح از تشبیه استفاده کرده‌ایم. تشبیه چهار رکن دارد. (مشبّه، مشبّه‌به، وجه شبه، ادات شبه) مشبه چیزی است که به دیگری تشبیه می‌شود. مشبه‌به آن است که مشبه، به آن مانند می‌شود. وجه شبه: دلیل و علت شباهت مشبه و مشبه‌به است. ادات شبه: حروفی که مشبه را به مشبه‌به مانند می‌کند، مانند: چون، همچون، مثل، مانند، به‌کردار، چو، همانند و ...

دست‌ها بر کرده‌اند از خاکدان

وجه شبه

این درختانند همچون خاکیان

مشبه ادات تشبیه مشبه‌به

وجه شبه و ادات تشبیه، قابل حذف هستند.

گاهی مشبه و مشبه‌به یک ترکیب اضافی می‌سازند و با (—) به هم مرتبط می‌شوند که در این صورت ترکیب اضافی، تشخیص خواهد بود. مانند: دیوار وجود ← وجود به دیوار مانند شده است.

۲۷- گزینه (۱)

۲۸- گزینه (۲)

«همه» در مصراع دوم گزینه (۱) و گزینه (۴) صفت مبهم و وابسته پیشین است، در گزینه (۲) نهاد است، در گزینه (۳) و مصراع اول گزینه (۱) قید است.

۲۹- گزینه (۱)

مواعظ جمع موعظه است.

۳۰- گزینه (۴)

گل و خوار ← گل و خار

شکرگذار ← شکرگزار

قفلت: غفلت

مشخر: مسخر

۳۱- گزینه (۴)

فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار: عقل و فهم انسان از زیبایی دانه‌های انار که مثل یک جعبه یاقوت‌اند اظهار ناتوانی می‌کنند.

۳۲- گزینه (۱)

برنا: جوان

۳۳- گزینه (۲)

در گزینه (۱) حیرانی عقل، تشخیص است.

در گزینه (۲) گفتگوی مرغان سحر

در گزینه (۴) بیداری نرگس

۳۴- گزینه (۴)

دل داشتن: کنایه از شجاعت داشتن است.

گوی بردن: کنایه از سبقت گرفتن است.

سر از خواب برداشتن: آگاه بودن

۳۵- گزینه (۲)

تَسْبِجُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّعَى وَالْأَرْضَ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ أَلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَاتَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ...

۳۶- گزینه (۳)

در ترکیب «خواب جهالت»، جهالت و نادانی به خواب تشبیه شده است.

۳۷- گزینه (۳)

عاجز یعنی ناتوان که در گزینه «ناتوانی» معنی شده است.

۳۸- گزینه (۱)

تا	قیامت	سخن	اندر	کرم	و	رحمت	او
حرف	متّم	مفعول	حرف	متّم			
	اضافه		اضافه				نهاد

همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار

۳۹- گزینه (۴)

اصحاب ← صحابه

الوان ← لون

اسرار ← سیر

۴۰- گزینه (۳)

در همه گزینه‌ها به جز گزینه (۳) شاعر اظهار عجز و ناتوانی در برابر شکرگزاری خداوند نشان داده است.

۴۱- گزینه (۳)

در گزینه (۱) خداوند کیوان و... (خداوند نهاد است که وابسته دارد).

در گزینه (۲) مرغان، نهاد است که سحر، وابسته نهاد محسوب می‌شود.

در گزینه (۳) فهم و عقل نهاد هستند که وابسته ندارند.

در گزینه (۴) (که) نهاد است و «هر» وابسته.

۴۲- گزینه (۴)

الگوی هر سه گزینه (۱)، (۲) و (۳) هسته + مضاف‌الیه + مضاف‌الیه است.

اما الگو در گزینه (۴) هسته + صفت + مضاف‌الیه است.

۴۳- گزینه (۳)

۴۴- گزینه (۱)

۴۵- گزینه (۱)

در مصراع «هر که فکرت نکند، نقش بود بر دیوار» عبارت نقش بر دیوار بودن مفهوم کنایه دارد که معنی نزدیک آن تابلوی نقاشی روی دیوار است و مفهوم آن بی تفاوت بودن و اندیشه نکردن به نعمت‌های الهی.

۴۶- گزینه (۱)

«نعمت» در عبارت «نعمت بار خدایا ز عدد بیرون است» نهاد است. «اقرار» در عبارت «دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار» مفعول است. «تو» در عبارت «حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار» نهاد است.

۴۷- گزینه (۱)

میوه الوان
هسته وابسته پسین (صفت بیانی)

نکته ۶: به اسم‌های موجود در یک جمله «گروه اسمی» می‌گویند. هر گروه اسمی از یک یا چند کلمه تشکیل می‌شود. یعنی به یک اسم و تمام وابسته‌های قبل و بعد آن یک گروه اسمی می‌گویند.

این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
گروه اسمی گروه اسمی گروه اسمی
(۱) (۲) (۳)

در هر گروه اسمی، یک «هسته» وجود دارد و ممکن است یک یا چند «وابسته» نیز داشته باشد.

این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
وابسته هسته هسته وابسته هسته وابسته

وابسته‌ها در گروه اسمی، اگر قبل از هسته قرار بگیرند «وابسته پیشین» و اگر پس از هسته بیایند «وابسته پسین» هستند.

* هسته و وابسته‌های آن در جمله، هر نقشی می‌پذیرند. یکی از وابسته‌هایی که در گروه اسمی و کنار هسته می‌آید، صفت بیانی است که پس از هسته می‌آید و وابسته پسین محسوب می‌شود.

صفت بیانی، صفتی است که چگونگی و خصوصیات اسم قبل خود را مانند قد، جنس، رنگ، اندازه و... را بیان می‌کند.

کوزه سفالی شکست.
هسته وابسته پسین

(صفت بیانی)

* صفت بیانی همواره یک وابسته پسین است؛ مگر در نوع ساده آن که ممکن است قبل از اسم قرار بگیرد و ترکیب وصفی مقلوب بسازد.

صفت بیانی انواعی دارد:

صفت ساده ← سفید، سیاه، کوچک، بزرگ، زیبا و... .